

# บทที่ 1

## บทนำ

### 1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อาวุธเคมีเป็นอาวุธที่มีอำนาจทำลายล้างสูง (Weapons of Mass Destruction) เป็นที่นิยมใช้ในการทำสงครามมาตั้งแต่สมัยโบราณและได้มีการพัฒนาขึ้นมาเป็นลำดับตามความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี อาวุธเคมีได้ชื่อเป็น “ระเบิดนิวเคลียร์คนจน” (Poor Man's Nuclear Bomb หรือ Poor Man's Nuke) เพราะเป็นอาวุธที่ประเทศยากจนพอจะหามาได้ หรือผลิตขึ้นมาเอง เนื่องจากการผลิตอาวุธเคมี ไม่จำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีราคาแพงและซับซ้อนมาก และอาศัยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านจำนวนมากๆ ดังเช่นการผลิตอาวุธนิวเคลียร์ การผลิตอาวุธเคมีสามารถจะทำได้ในโรงงานธรรมดา ที่สามารถแปรสภาพเป็นโรงงานผลิตอาวุธเคมีได้ง่ายๆ นอกจากนี้วัสดุที่จำเป็นสำหรับการผลิตอาวุธเคมีจำนวนมากก็เป็นวัสดุที่ใช้ในอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์จำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิตทั่วไป เช่น ไธโอไดโกลีคอล (Thiodiglycol) ซึ่งเป็นวัสดุเคมีใช้ในอุตสาหกรรมพิมพ์ผ้า การผลิตพลาสติก สารเติมแต่งคุณภาพในน้ำมันหล่อลื่น และเป็นตัวทำลายในหมึกปากกาถูกลื่นก็สามารถใช้ในการผลิตมีสตาร์ตซึ่งเป็นอาวุธเคมีที่ทำให้ผิวหนังพุพองได้ด้วย เมื่อเปรียบเทียบอาวุธเคมีกับอาวุธชีวภาพและอาวุธนิวเคลียร์ อาวุธเคมีผลิตได้ง่ายกว่าแต่จะมีความรุนแรงน้อยกว่า และมีการใช้อย่างกว้างขวางในช่วงสงครามยุคต่างๆ

สมัยสงครามโลกครั้งที่ 1 ทั้งฝ่ายสัมพันธมิตรและฝ่ายอักษะต่างนำอาวุธเคมีมาใช้กันอย่างกว้างขวางและทำให้มีพลเรือนและพลรบได้รับอันตรายและล้มตายเป็นจำนวนมาก แก๊สพิษถูกผลิตในรูปอุตสาหกรรมเคมีแล้วมีการทำปฏิกิริยาอย่างง่ายเพื่อความมุ่งประสงค์ในการสู้รบ การใช้อาวุธประเภทนี้ในการทำสงครามครั้งสำคัญเกิดขึ้นเมื่อเดือนเมษายน ค.ศ. 1915 ทหารเยอรมันใช้แก๊สคลอรีน 168 เมตริกตัน ในค่ายเชลยศึกที่เมืองอีพร์ (Ypres) ทำให้มีผู้ได้รับบาดเจ็บถึง 15,000 คน และมีผู้เสียชีวิตถึง 5,000 คน<sup>1</sup> ในสมัยนั้นการใช้สารเคมีพิษมีอย่างแพร่หลายเพราะสามารถหาซื้อได้ง่ายประกอบกับความร้ายแรงของสารเคมีพิษที่ก่อให้เกิดการตายและเจ็บป่วยเป็นจำนวนมาก

<sup>1</sup>OPCW., A brief history of chemical disarmament [Online]. Available from : <http://www.opcw.org/Basic/Briefww1.htm> [2001,December 11].

ช่วงก่อนและระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 หลายประเทศมีการพัฒนา ผลิต และสะสมอาวุธเคมีอาจกล่าวได้ว่ามีการค้นคว้าวิจัยครั้งยิ่งใหญ่ เพื่อพัฒนาและเพิ่มสมรรถนะของอาวุธเคมีที่ตนเองครอบครองหรือเก็บสะสมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในช่วง ค.ศ. 1935-1936 กองทหารของประเทศอิตาลีได้ใช้อาวุธเคมีต่อ Abyssinia (Ethiopia) ซึ่งถือว่าเป็นการละเมิดต่อพิธีสารเจนีวา ค.ศ. 1925 นอกจากนี้ในช่วง ค.ศ. 1937- 1945 ประเทศญี่ปุ่นใช้อาวุธเคมีในการสู้รบกับประเทศจีน (ในขณะนั้นญี่ปุ่นไม่ได้เป็นภาคีของพิธีสารเจนีวา 1925) หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ในช่วงปี 1950-1960 มีการกำเนิดเทคโนโลยีทางอาวุธนิวเคลียร์สมัยใหม่ส่งผลให้มีการพัฒนาและผลิตสารเคมีพิษต่อประสาท ( Nerve Agents ) หรือ V- Agents เป็นสารเคมีที่รู้จักกันว่ามีความพิษมากที่สุด และมีอันตรายรุนแรงที่สุด

สืบเนื่องจากสหรัฐอเมริกาใช้ยาฆ่าวัชพืช ( Herbicides ) และแก๊สน้ำตา (Tear gas ) โจมตีเวียดนามในช่วงสงครามเวียดนาม ก่อให้เกิดการตื่นตัวมากยิ่งขึ้นแก่นานาประเทศที่จะทำการควบคุมอาวุธเคมี และในช่วงสงครามระหว่างอิรัก – อิหร่าน คณะผู้ตรวจการของสหประชาชาติได้ยืนยันว่าอิรักใช้อาวุธเคมีต่ออิหร่านในการทำสงคราม<sup>2</sup> โดยความพยายามในการควบคุมและลดอาวุธร้ายแรงดังกล่าว

จากความพยายามนานนับศตวรรษนานาชาติก็ประสบความสำเร็จในการควบคุมอาวุธเคมีโดยที่ประชุมใหญ่สมัชชาสหประชาชาติ ซึ่งได้ออก ข้อมติที่ 47/39<sup>3</sup> วันที่ 30 พฤศจิกายน ค.ศ. 1992 รับรองอนุสัญญาฉบับดังกล่าว ซึ่งเรียกว่า “อนุสัญญาว่าด้วยการห้ามพัฒนา ผลิต สะสม และใช้อาวุธเคมี และว่าด้วยการทำลายอาวุธเหล่านี้(The Convention on the Prohibition of the Development, Production ,Stockpiling and Use of Chemical Weapons and on Their Destruction )” ซึ่งในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะขอเรียกโดยย่อว่า “อนุสัญญาห้ามอาวุธเคมี”

อนุสัญญาห้ามอาวุธเคมี กำหนดห้ามรัฐภาคี การพัฒนา ผลิต ได้มาโดยวิธีอื่น สะสมหรือกักเก็บอาวุธเคมี หรือโอนอาวุธเคมีไปให้ผู้หนึ่งผู้ใดไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อม

<sup>2</sup>SIPRI., Chemical warfare in the Iraq –Iran war [Online]. Available from :<http://editors.sipri.se/pubs/Factsheet/unscom.htm> [4 January 2002].

<sup>3</sup>United Nations, Convention on the Prohibition of the Development, Production, Stockpiling and Use of Chemical Weapons and on Their Destruction.74<sup>th</sup> plenary meeting, UN Doc. A/RES/47/39 (30 November 1992).

ใช้อาวุธเคมี กระทำการใดที่เป็นการเตรียมการทางทหารเพื่อใช้อาวุธเคมี ช่วยเหลือ ส่งเสริมหรือจูงใจโดยวิธีใดก็ตามเพื่อให้ผู้ใดกระทำกิจกรรมที่ห้ามไว้ภายใต้อนุสัญญาฯ นอกจากนี้ อนุสัญญาฯ ยังกำหนดให้รัฐภาคีแต่ละรัฐทำลายอาวุธเคมีและสถานที่ผลิตอาวุธเคมีที่อยู่ภายใต้เขตอำนาจหรือการควบคุมของตนรวมทั้งอาวุธเคมีที่ได้ละทิ้งไว้ในอาณาเขตของรัฐภาคีอื่น และจะไม่ใช่สารควบคุมการจลาจลในการทำสงคราม นอกจากนี้ยังมีระบบการปรึกษาหารือ ความร่วมมือและการค้นหาข้อเท็จจริง ความช่วยเหลือและป้องกันอาวุธเคมี มีมาตรการลงโทษกรณีมีการละเมิดอนุสัญญาและมีมาตรการการระงับข้อพิพาท และที่สำคัญมีมาตรการการพิสูจน์ยืนยันซึ่งอยู่ในภาคผนวกเกี่ยวกับการปฏิบัติให้เป็นไปตามและการพิสูจน์ยืนยัน (Annex on implementation and verification) ที่กำหนดให้มีการตรวจและทำลายสถานที่ผลิตอาวุธเคมีโดยการตรวจจะมีผู้ตรวจและผู้ช่วยการตรวจ (inspectors and inspection assistants) ซึ่งทั้งตัวองค์กรห้ามอาวุธเคมีและเจ้าหน้าที่ตลอดจนสิ่งของต่างๆจะได้รับเอกสิทธิ์และความคุ้มกัน โดยหลักการทั้งหลายในอนุสัญญาฯ ที่กล่าวมาข้างต้นนี้จะทำการศึกษาในบทต่อไป

เนื่องจากหลักการทั้งหลายในอนุสัญญาฉบับนี้ได้มีความพยายามที่จะมุ่งไปในทิศทางของความเสมอภาคในการค้าเสรีของสารเคมีและได้รับการรับรองจากรัฐภาคีว่าจะไม่กระทำการใดๆที่เป็นการโยกย้ายสารเคมีไปให้แก่ผู้หนึ่งผู้ใดไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อมหรือการช่วยเหลือ ส่งเสริม หรือจูงใจโดยวิธีใดก็ตามที่ห้ามไว้ภายใต้อนุสัญญาฯ และในการโอนสารเคมีเพื่อความมุ่งประสงค์นั้นจะกระทำได้เฉพาะบรรดารัฐภาคีเท่านั้น ซึ่งจากคำนิยามของอาวุธเคมี ไม่ใช่เฉพาะระบบอาวุธเท่านั้นแต่ยังหมายความรวมถึงสารเคมีพิษที่ใช้บรรจุในอุปกรณ์นั้นๆ และรวมถึงสารที่ใช้ผลิตสารเคมีพิษด้วย<sup>4</sup> เพราะฉะนั้นอนุสัญญาจะประกอบด้วยบทบัญญัติที่ครอบคลุมถึงการส่งออก และการนำเข้าสารเคมีซึ่งครอบคลุมสารเคมี 43 ชนิด โดยแบ่งออกตามบัญชีรายการสารเคมี 3 รายการซึ่งปรากฏในภาคผนวกของอนุสัญญาฯ

ประเทศไทยมีการนำเข้าสารเคมีตามรายการสารเคมีที่ควบคุมตามอนุสัญญาฯ ทั้งหมด 7 ชนิดเพื่อใช้ประโยชน์ในการพัฒนาประเทศและใช้ในอุตสาหกรรม ตามตารางแสดงปริมาณการนำเข้าสารเคมีตามบัญชีรายการสารเคมีในอนุสัญญาห้ามอาวุธเคมีของประเทศไทย ต่อไปนี้

<sup>4</sup> Chemical weapons convention 1993, Article 2, para. 1.

ตารางที่ 1 ตารางแสดงปริมาณการนำเข้าสารเคมีตามบัญชีรายการสารเคมีในอนุสัญญาห้ามอาวุธเคมีของประเทศไทย

	ชื่อสารเคมี	ประเทศผู้ผลิต	บัญชีรายการสารเคมี	ปริมาณ/ปี <sup>42</sup>	ราคา/ปี <sup>42</sup> (บาท) (FOB)	ปริมาณ/ปี <sup>43</sup> (ม.ค.-ก.ค.)	ราคา/ปี <sup>43</sup> (บาท) (FOB)
1.	Benzilic acid : 2,2-hydroxyacetic acid	G	2B (8)	500 gm.	1,351	-	-
2.	Thiodiglycol : Bis(2-hydroxyethyl)sulfide	J	2B (13)	200 l	1,521,123	-	-
3.	Phosphorus oxychloride	J,K	3B (5)	8.13 tons	839,496	15.0 tons	1,548,508
4.	Phosphorus trichloride	G	3B (6)	1,000 ml	176	-	-
5.	Phosphorus pentachloride	G	3B (7)	500 gm.	595	-	-
6.	Methyldiethanolamine	G	3B (16)	3.0 tons	363,069	4.1 tons	1,059,030
7.	triethanolamine	G,J,N,USA	3B (17)	9.50 tons	24,795,172	200.0 tons	52,101,805
				รวม	27,521,592	รวม	54,618,343

ที่มา : End-user certificates และใบแจ้งปริมาณนำเข้าวัตถุดิบทราย (แบบ วอ-อก 6) ปี พ.ศ. 2541<sup>1</sup>

หมายเหตุ : G หมายถึง สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน UK หมายถึง สหราชอาณาจักรบริเตนใหญ่และไอร์แลนด์เหนือ

USA หมายถึง สหรัฐอเมริกา

J หมายถึง ญี่ปุ่น

<sup>1</sup> ศูนย์ปฏิบัติการว่าด้วยอนุสัญญาห้ามอาวุธเคมี กรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม

จากตารางข้างต้น จะเห็นได้ว่าการนำเข้าสารเคมีของประเทศไทยลดลงตั้งแต่ พ.ศ. 2543 โดยเฉพาะสารเคมีตามรายการที่ 1 ที่มีผลบังคับใช้ เมื่อวันที่ 29 เมษายน พ.ศ. 2540 ซึ่งไม่สามารถนำเข้าได้ ส่วนสารเคมีรายการที่ 2 มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 29 เมษายน พ.ศ. 2543 และสำหรับสารเคมีรายการที่ 3 จะมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 29 เมษายน พ.ศ. 2543 ซึ่งเป็นผลกระทบเนื่องจากอนุสัญญาห้ามอาวุธเคมี ค.ศ. 1993 มีบทบัญญัติในการห้าม และควบคุมอาวุธเคมี โดยรายการสารเคมีที่ควบคุมตามอนุสัญญาฯ นั้นจะสามารถโยกย้ายได้เฉพาะในบรรดาระฐภาคีด้วยกันเท่านั้น

โดยสารเคมีที่นำเข้าส่วนใหญ่เป็นสารเคมีในรายการที่ 2 (Schedule 2) และรายการที่ 3 (Schedule 3) โดยสารเคมีในรายการที่ 2 มีจำนวน 2 ชนิด คือ กรด 2,2-ไดฟีนิล-2-ไฮดรอกซีอะซิติก (2,2-Diphenyl-2-hydroxyacetic acid) และ ไธโอไดโกลีคอล (Thiodiglycol) ใช้ผสมในหมึกพิมพ์ที่ใช้ทดสอบคุณภาพเครื่องพิมพ์ และรายการที่ 3 มีจำนวน 5 ชนิด คือ ฟอสฟอรัส ออกซีคลอไรด์ ( Phosphorus oxychloride ) ใช้ผลิตแป้งมันสำปะหลังแปรรูป ฟอสฟอรัสไตรคลอไรด์ ( Phosphorus trichloride ) ใช้ในห้องปฏิบัติการของมหาวิทยาลัย ฟอสฟอรัส เพนตะคลอไรด์ ( Phosphorus pentachloride ) เมทิลไดเอทานอลามีน ( Methyl-diethanolamine) ใช้เป็นบัฟเฟอร์ในการผลิต เมลามีนเรซิน และ ไตรเอทานอลามีน ( triethanolamine ) เพื่อนำมาใช้ในอุตสาหกรรมต่างๆ เช่น ผสมน้ำยาสร้างภาพบนแม่พิมพ์สำหรับการพิมพ์วัสดุเคลือบพลาสติก ผลิตกาวยูเรีย ปรับค่าความเป็นกรดต่างในการผลิตทางเภสัชกรรม วิเคราะห์ตัวอย่างน้ำ เป็นต้น

ดังนั้นประเทศไทยในฐานะที่เป็นผู้นำเข้าสารเคมีเพื่อใช้ในการพัฒนาประเทศจึงควรพิจารณาถึงการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาฉบับดังกล่าว และซึ่งสิ่งหนึ่งที่ย่อมจะหลีกเลี่ยงไม่ได้ในการดำเนินการเข้าเป็นภาคีก็คือผลกระทบที่จะเกิดจากบทบัญญัติและหลักการต่างๆ ที่อยู่ในอนุสัญญาฯ ซึ่งจะต้องมีการแก้ไขกฎหมายภายในของประเทศไทยและเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับหลักการต่างๆ ที่อยู่ในอนุสัญญาฯ และพิจารณากระบวนการรองรับต่างรวมถึงบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการเข้าเป็นภาคีด้วย

## 1.2 สมมติฐานของการวิจัย

การที่ประเทศไทยจะเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามพัฒนา ผลิต สะสม และใช้อาวุธเคมี และว่าด้วยการทำลายอาวุธเหล่านี้ ค.ศ. 1993 ทำให้ต้องพิจารณาปรับปรุงและหรือตรากฎหมายขึ้นมาใหม่ และกระบวนการรองรับรวมถึงการจัดตั้งองค์กรขึ้นมาใหม่เพื่อปฏิบัติตามอนุสัญญา

### 1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- (1.) เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักการในอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามพัฒนา ผลิต สะสม และใช้อาวุธเคมี และว่าด้วยการทำลายอาวุธเหล่านี้ ค.ศ. 1993 และหลักการอื่นๆที่เกี่ยวข้องในการควบคุมอาวุธเคมี
- (2.) เพื่อศึกษาถึงขั้นตอนและการดำเนินการของประเทศไทยในการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามพัฒนา ผลิต สะสม และใช้อาวุธเคมี และว่าด้วยการทำลายอาวุธเหล่านี้ ค.ศ. 1993
- (3.) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามพัฒนา ผลิต สะสม และใช้อาวุธเคมี และว่าด้วยการทำลายอาวุธเหล่านี้ ค.ศ. 1993
- (4.) เพื่อศึกษาวิเคราะห์กฎหมายของประเทศไทยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามพัฒนา ผลิต สะสม และใช้อาวุธเคมี และว่าด้วยการทำลายอาวุธเหล่านี้ ค.ศ. 1993
- (5.) เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการศึกษาวิจัยและอ้างอิงทางวิชาการในประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องต่อไป

### 1.4 ขอบเขตของการวิจัย

- (1.) วิเคราะห์อนุสัญญาว่าด้วยการห้ามพัฒนา ผลิต สะสม และใช้อาวุธเคมี และว่าด้วยการทำลายอาวุธเหล่านี้ ค.ศ. 1993
- (2.) วิเคราะห์กระบวนการทางนิติบัญญัติของประเทศไทยในการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามพัฒนา ผลิต สะสม และใช้อาวุธเคมี และว่าด้วยการทำลายอาวุธเหล่านี้ ค.ศ. 1993
- (3.) วิเคราะห์กฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการผลิต ครอบครอง นำเข้า – ส่งออกอาวุธเคมีและสารเคมีที่เกี่ยวข้องดังที่ระบุไว้ในอนุสัญญา
- (4.) วิเคราะห์ผลกระทบทางด้านกฎหมายต่อประเทศไทยในการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามพัฒนา ผลิต สะสม และใช้อาวุธเคมี และว่าด้วยการทำลายอาวุธเหล่านี้ ค.ศ. 1993

### 1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้จะดำเนินการวิจัยเอกสาร ( documentary research ) ในเชิงพรรณนาและวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารต่างๆ ทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยศึกษา ค้นคว้า และวิเคราะห์ข้อมูลจาก

กฎหมายที่เกี่ยวกับการควบคุมอาวุธเคมี จากหนังสือ บทความในวารสาร ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต และแหล่งต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศ โดยการค้นคว้าข้อมูลจากสถานที่ต่างๆ ดังนี้

- (1.) ห้องสมุดคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- (2.) ห้องสมุดสถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- (3.) ห้องสมุดสัญญาธรรมศักดิ์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- (4.) ห้องสมุดปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- (5.) ห้องสมุด ESCAP องค์การสหประชาชาติ
- (6.) ห้องสมุด ICRC คณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศ
- (7.) ศูนย์ปฏิบัติการแห่งชาติว่าด้วยการห้ามอาวุธเคมี กรมโรงงานอุตสาหกรรม
- (8.) อินเทอร์เน็ต

#### 1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- (1.) ทำให้ทราบถึงหลักการในอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามพัฒนา ผลิต สะสม และใช้อาวุธเคมี และว่าด้วยการทำลายอาวุธเหล่านี้ ค.ศ. 1993 และหลักการอื่นๆที่เกี่ยวข้องในการควบคุมอาวุธเคมี
- (2.) ทำให้ทราบถึงขั้นตอนและกระบวนการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามพัฒนา ผลิต สะสม และใช้อาวุธเคมี และว่าด้วยการทำลายอาวุธเหล่านี้ ค.ศ. 1993
- (3.) ทำให้ทราบถึงผลกระทบจากการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามพัฒนา ผลิต สะสม และใช้อาวุธเคมี และว่าด้วยการทำลายอาวุธเหล่านี้ ค.ศ. 1993
- (4.) ทำให้ทราบถึงหลักกฎหมายต่างๆ ของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามพัฒนา ผลิต สะสม และใช้อาวุธเคมี และว่าด้วยการทำลายอาวุธเหล่านี้ ค.ศ. 1993
- (5.) ทำให้มีข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามพัฒนา ผลิต สะสม และใช้อาวุธเคมี และว่าด้วยการทำลายอาวุธเหล่านี้ ค.ศ. 1993 เพื่อใช้ในการศึกษาวิจัยและอ้างอิง